

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.** "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Balak

Tek Başına Barınan Bir Halk?

Sözlük, *epifani* (aydınlanma) sözcüğünü "aniden bir şeyin özünü anlama veya anlamını bulma duygusu; realitenin, ani bir sezgisel farkına varma yoluyla kavranması veya algılanması" olarak tarif etmektedir.

Birazdan anlatacağım, Mayıs 2001'de bir gün yaşadığım ve Yahudi kaderi hakkındaki algıyı değiştiren *epifani* duygusunun hikâyesidir.

Şavuot bayramıydı ve Yerusalayim'deydik. Önemli bir Diaspora cemaatinin önceki bir laik liderinin evinde öğle yemeğine gitmiştik. Sofrada mevcut bulunanlar arasında Kanada Yahudi Cemaati'nin liderlerinden biriyle birlikte İsraili bir diplomat da vardı.

Sohbet, o sıralarda yaklaşmakta - şimdiyse çoktan kötü şöhret edinmiş - olan, Birleşmiş Milletler'in Durban'da Irkçılığa karşı düzenlediği konferansa kaydı. Konferans ancak Ağustos ayında gerçekleşecek olmasına rağmen, bunun ve ona paralel olarak gerçekleşecek olan STKlar toplantısının, İsrail'e karşı ağır bir itham festivaline dönüşeceğini ve İsrail'in meşruiyetini hedefleyen sürekli saldırılarda

yeni bir aşamayı işaretleyeceğini gayet iyi biliyorduk.

Sohbetin kötümser bir hal aldığını fark eden ve dindar bir adam olan diplomat bizi rahatlatmaya çalıştı. "Bu hep böyleydi" dedi ve sonra da ünlü bir cümleyi alıntılıdı: "'Am levadad yişkon'. Biz 'tek başına barınan bir halk'ız."

Bu cümle bu hafta okuyacağımız *peraşadan* gelmektedir. Bene Yisrael'e beddua etmek üzere tutulan Bilam, bunun yerine onları sürekli olarak mübarek kılmaktadır. İlk sözlerinde, Moav Kralı Balak'a şöyle der:

Nasıl lanetlerim ben,
Tanrı'nın lanetlemediğini?
Nasıl öfke uyandırırım ben,
A-Şem'in öfkelenmediğine
karşı? Sarp kayalıkların
tepesinden görüyorum onları;
tepelerden gözlüyorum: Tek
başına barınan bir halk,
Ulusların içinde sayılmayan.

Bamidbar 23:8-9

Bu sözleri o bağlamda duyduğum anda, beynimde bir ışık patlaması yaşadım. Aniden, bu cümlenin ne kadar tehlikeli ve kendi kendini gerçekleştiren bir kehanet olma riskine ne kadar yakın olduğunu görmüştüm. *Eğer siz kendinizi tek*

başına barınan bir halk olarak tanımlarsanız, kendinizi tek başınıza bulmanız muhtemeldir. Bu, bulunmanın güvenli olduğu bir yer değildir.

"Bunun bir lanet değil de nimet olduğundan emin misiniz?" dedim diplomata. "Onu kimin söylediğini hatırlayın. Bilam'dı ve o pek de Yahudi dostu olarak tanınan biri değildi." Bilam, *Mişna*'da (*Sanedrin* 10:2) gelecek dünyada hiç payı olmadığı söylenen kişilerden biridir. Bene Yisrael'e beddua etmekte başarısız olmuşsa da, sonunda onlara büyük bir zarar vermişti (Bamidbar 31:16).

"Talmud'un *Sanedrin*'de (105b) ne söylediğini hatırlayın" diye devam ettim: "'Ne kadar iyi çadırların ey Yaakov; ve meskenlerin ey Yisrael' (Bamidbar 24:5) haricinde, *Bilam'ın Bene Yisrael'i mübarek kıldığı berahaların hepsi lanete dönüşmüştür.*" Hahamlarımız, Bilam'ın, söylediklerini özellikle muğlak sözlerle söylediğini, böylece sözlerinin, birer *beraha* olarak anlaşılabilse de, başka ve daha karanlık anlamlar da taşıdığını belirtmişlerdir.

"Ayrıca" dedim, "*badad*, yani tek başına olmak, Tora'ya göre iyi bir şey değildir." Tora'da "iyi değil" sözlerinin geçtiği ilk yer, *Lo tov eyot a-adam levado*, "İnsanın yalnız olması iyi değil" (Bereşit 2:18) pasuğudur. Bir *metsora* hakkında Tora *badad yeşev mihuts lamahane moşavo* demektedir: "Tek başına oturacaktır. Kampın dışındadır yeri" (Vayikra 13:46). Eha kitabı, Yahudi halkının başına gelen trajediyi tarif ederken *Eha yaşeva badad air rabati am* demektedir: "Nasıl tek başına oturuyor [bir zamanlar] halkı bol olan şehir!" (Eha 1:1). Tanrı hakkında olmadığı sürece, tek başına olmanın bir nimet olarak görülmesi pek enderdir.

Diplomatın bizi biraz rahatlatmaya çalışırken söylediği sözleri duyduğum zaman bir anda gördüğüm şey, Yahudilerin kendilerini bu şekilde tanımlamalarının ne kadar tehlikeli bir hal aldığıydı. Yahudilerin genel durumunu, salt antisemitizm ve Holokost ışığı altında özetliyor görünüyordu. Ama açıklama otoritelerimiz bu ifadeden çıkardıkları anlam bu değildir. Raşi bu sözlerin, Yahudilerin yok edilemez olduğu anlamına geldiğini söyler. İbn Ezra'ya göre bu, Yahudilerin diğer uluslarla karışmadıkları anlamına gelir. Ramban bunun, Yahudilerin kendi bütünlüklerini koruduklarını belirttiği görüşündedir. Bu ifade, Yahudilerin hiç müttefik veya dostları olmaksızın izole yaşamaya mahkûm oldukları anlamına gelmemektedir. Zira bu bir nimet değil, lanettir. Bu bir kader değildir ve tabii ki bir kimlik hiç değildir.

Yahudi olmak, Tanrı tarafından sevilmektir; Yahudi olmayanlar tarafından nefret edilmek değildir. Atalarımız "bir Koenler krallığı ve kutsal bir ulus" olmaya davet edilmişlerdi. *Kadoş*, "kutsal" sözcüğü, özel olarak ayrılmış anlamına gelir. Ama ayrı olmakla tek başına olmak arasında derin bir fark vardır.

Liderler ayrı bir konuma sahiptirler, ama tek başına değillerdir. Eğer gerçekten yalnız olsalardı bir lider olamazlardı. Atletler, yazarlar, aktörler, şarkıcılar, piyanistler önemli bir performans öncesinde hazırlık yaparken kendilerini toplumdan ayırabilirler, ama yalnız değildirler. Ayrı olmalarının bir amacı vardır. Enerjilerini odaklamalarına, becerilerini keskinleştirip iyileştirmelerine yardımcı olur. Bu varoluşsal bir durum değil, seçilmiş ve gönüllü bir izolasyondur.

Tora'da Yahudilerin tek başlarına yaşayacaklarına dair hiçbir önerme yoktur. Tanrı, Avraam'a "Yeryüzünün tüm aileleri senin yolunla mübarek kılınacak" demektedir. Avraam komşularından farklıydı, ama onlar için savaşmış ve onlar için dua etmişti. Ayrıydı, ama yalnız değildi.

Bir süredir - ve Durban konferansı bunun işaretlerinden biriydi - Yisrael ve Diaspora Yahudiliği gittikçe artan bir yalnızlaşma ile yüzleşmektedir. Yisrael sürekli bir gayrimeşrulaştırma kampanyasının hedefi haline getirilmiştir. Bu arada Hollanda'da *şehita* (Tora kurallarına göre hayvan kesimi) ve San Fransisco'da *berit mila* saldırı altındadır. Bireysel anlamda Diaspora'da, ulusal ve kolektif anlamda Yisrael Devleti'nde Yahudiler olarak yaşama özgürlüğümüz için kazanmış olduğumuzu düşündüğümüz mücadeleler şimdi sil baştan tekrar verilmektedir.

Bunlar önemli mücadelelerdir, iyi mücadelelerdir, sonuçları Yahudilerden çok daha fazlasını etkileyecektir. Antik çağlarda Yisrael, büyük imparatorluklar tarafından sarılmış küçük bir ulustu. Ortaçağ'da Yahudiler Hıristiyan Avrupa'da en göze çarpan azınlıktı. Günümüzde Yisrael Devleti, Ortadoğu'da etrafı baskın Müslüman toplumlarla çevrili, sürekli saldırı altında olan bir ülkedir.

Yahudiler çok uzun zaman öncesinden beri, baskın paradigmaya, çoğunluğun inancına, yaygın kültüre uymayan "öteki" rolünü almışlardır. Yahudiliğin merkezi temalarından biri, görüş ayrılığının saygınlığıdır. Yahudiler tartışırlar, meydan okurlar, sorgularlar. Hatta bunu Bizzat Tanrı karşısında bile yaparlar. Herhangi bir zaman veya

mekânda Yahudilerin kaderinin o zaman ve mekândaki özgürlük düzeyine dair en iyi gösterge olmasının sebebi budur.

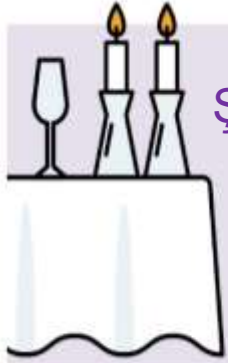
Tora'da Avraam'ın hikâyesinin "Tüm dünya tek bir dile ve ortak bir konuşmaya sahipti" sözleriyle açılan Babil Kulesi anlatımının hemen ardından başlaması bir tesadüf değildir. Rabi Naftali Tsvi Yeuda Berlin (Netsiv) o açılış sözlerinin, insanlar arasında hiç görüş ayrılığı olmadığı anlamına geldiğini söyler. Orada insanlar belli bir fikir birliğine mecbur ediliyorlardı. Bu tip bir toplum, özgürlük için temel gereklilikler olan diyalog, tartışma, fikir ayrılığı gibi unsurlara hiç yer bırakmaz.

Dolayısıyla, Yahudiler, ister kendi tarihi anavatanlarında bir ulus olarak isterse de başka toplumların içinde dini bir grup olarak var olma mücadelesi verdikleri zaman, yalnızca kendileri için değil, bir bütün olarak insani özgürlük için de mücadele etmektedirler. Katolik yazar Paul Johnson Yahudiler hakkında "insani durumun timsalleri ve simgeleri" diye yazmıştır. "Görüldüğü kadarıyla, insanın kaçınılmaz ikilemelerinin hepsini, yüksek düzeyde ve berraklaştırılmış bir şekilde temsil etmişlerdir... Anlaşılan o ki, Yahudilerin rolü, insan ırkının bu ortak deneyimlerine odaklanıp bunları dramatize etmek ve kendi özel kaderlerini evrensel bir ahlaka dönüştürmektir."

Özgürlük için verilen uzun savaşta kendimizi bir sonraki muharebeye hazırlarken, kaderimizin, yalnız olmak, kendimizi dostlardan ve müttefiklerden yoksun halde bulmak ve ne bizi anlayan ne de bize inancımızı yaşayabileceğimiz ve geçmişimize sadık kalarak geleceğimizi

şekillendirebileceğimiz bir yer vermeye gönüllü olan bir dünya ile yüzleşmek olduğuna en baştan inanmamak hayati önem taşımaktadır. Eğer başarısız olacağımıza kani isek, o zaman büyük ihtimalle başarısız olacağız. İşte bu nedenle, Hahamlarımız, Bilam'ın sözlerinin iyi niyet taşıdığından pek de emin olamayacağımızı söylerken haklıydılar.

Ayrı olmak mutlaka yalnız olmak demek değildir. Doğrusu şu ki, *insan ırkına yalnızca bizim yapabileceğimiz katkıyı yapabilmemizin tek yolu, bizi biz yapan benzersiz niteliğimize uygun şekilde yaşamamızdır.* Tekil, kendine özgü, baskın kültüre aykırı olmak - evet: bunlar Yahudiliğin birer parçasıdır. Ama tek başına? Hayır. Bu bir nimet değil, lanettir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Rabi Sacks'a göre özel olarak ayrılmış olmakla tek başına olmak arasındaki fark nedir?
2. Sizce bu yazıdan, izole olmak ve zorluklarla yüzleşmek hakkında neler öğrenebiliriz?
3. Fikrinize göre Yahudi halkını benzersiz yapan nedir?